

MESEČINA

Karel Pecka

Predramil se je od mraza. Odprl je oči in ugledal temo, vso gosto in nepredrljivo. Skušal jo je prebosti z ostrim pogledom, toda v okolju, ki ga je obdajalo, je bila samo pusta tema. In ko se je raztreseno oziral, begajoč s pogledom sem in tja in ni našel nič drugega kot črnino, se je začel v njem nezadržno vzdigovati val obupa. Utrujene oči so ga jele kar boleče peči in navsezadnje je spoznal, da pač ne bo ugledal nič drugega kot temo. A to je bilo hudó.

Zaprl je oči. Sedaj je zasledoval ves potek napada mraza, ki ga je bil predramil. Pomislil je, da nemara niti ni bil mraz. Lahko da ga je zbudilo kaj drugega: kakšen zvok ali pa konec hude sanje. Toda saj je bil mraz. Že v trenutku, ko se je bil predramil, je vedel, da je to mraz. Za trenutek je še negibno ležal. Potlej je nekje v notranjosti njegovega telesa nastal droben val in se širil prav do konice prstov, brž nato pa mu je sledil nadaljnji val. Bilo je nekako tako, kot da bi imel v sebi oddajnik, ki je začel delovati in je najprej v drobnih, vendar naglo se spreminjajočih sunkih pošiljal čedalje intenzivnejše signale, hkrati pa je bilo vse njegovo telo sprejemnik, ki jih nenehno zaznava.

Občutil je, kako ga je prevevala groza pred tem mrazom, ki je znova prihajal. Toda to je občutil samo za trenutek, zakaj takoj nato se ga je polotila utrujenost, strašna utrujenost od vsega tega, utrujenost, ki ga je žgala v neprespanih očeh, v zlomljenih kosteh in v topo onemoglih možganih. Nemočno kakor žival je čakal in šele tedaj, ko so se posamezni sunki mraza spremenili v skladno in nenehno tresenje, je odsunil odejo. Postavil se je pokonci. Z drgetajočimi rokami je segel po čevljih, ki mu je na njih vse do tega trenutka ležala glava, in se obuval. Ni mu šlo izpod rok. Na koncu prstov ni imel niti toliko občutka, da bi si bil mogel zvezati trakove. Napravil je nekaj poskusov, in ko se mu ni posrečilo, je zataknil konce trakov za čevlje. Tedaj mu je že trepetala brada in ni mogel tudi tega premagati. Vstajal je počasi, opiraje se ob zid in naposled se je le docela vzravnal. Brž ko pa je bil na nogah, ga je prišla strašna slabost in kljub mrazu, ki ga je prešinjal, so se mu na čelu pokazale znojne kaplje. Stisnjen je bil k steni z vsem hrbtom in tudi s potnimi dlanmi je občutil njeno mrazečo površino. Takó je stal tisti trenutek, ker se je bal stopiti naprej in pred očmi so mu migljali mavrično barviti kolobarji. Naposled pa se je vse umirilo, ostala je samo tema in skozi njo je prihajal nov napad mrzlice, ki ga je tem bolj pre-

tresel, ker je bil nagel in nenadejan. Upehano se je opotekel od opore pri zidu in začel negotovo korakati.

Slabo kaže, je pomislil, ko je tipaje stopal k nasprotni steni. Tako slabo še ni bilo. Vsakič je huje in huje, zdaj pa je najslabše od vsega začetka. Kako dolgo bom pač še mogel vzdržati?

Obstal je pri steni in se ozrl tja, kjer so bila okna. Napel je pogled in strmел navzgor. Ko bi bil opazil blišč jutranjega svitanja, bi si bil tako pridobil trdno točko. Če bi že svitalo, bi to pomenilo, da je o pol šestih. Pomenilo bi še to, da je naposled vendarle spal več kot eno uro, ker je zaspal tedaj, ko je zgodnja izmena odhajala na delo. Toda za pločevinastim kritjem je ležala tema. Odprtine v njem so dajale pravilno podobo; bilo jih je sedem v vrsti in šest navzdol, dvainštirideset v eni pločevinasti ploskvi, štiriinosemdeset v obeh oknih. To je bilo premalo, da bi bile dovajale dovolj svežega zraka; ker pa je nekdo izmed prejšnjih prebivalcev te celice razbil stekla, je prodiralo skozi odprtine kar preveč zraka. In razen njega in teme ni prodrli sem niti en sam žarek luči niti sled svetlobe. To je bilo hudo.

Odmaknil se je od stene pod oknoma in se nekoliko obrnil. Napravil je nekaj korakov in že je bil pri drugi steni. Spet se je obrnil in stopal v smeri četrte stene, ki se je doslej še ni dotaknil. Štel je korake. Eden, dva, tri, štiri, pet, šest. Obrat. Eden, dva, štiri, šest. Zdaj se mu ni več bilo treba bati, da bo treščil ob katero steno. Koračil je po svoji vsakdanji poti in njegovi koraki so imeli pravilno dolžino.

Poglavitni napad mrzlice je ponehaval. Čutil je, kako se neubranljivi tresljaji, ki so mu zvijali telo, počasi umirjajo in prenehajo v drobnejše, rednejše drgetanje. Hojo je malce pospešil. Mahljajal je z rokami, tolkel z njimi ob stegna, dokler ni občutil na koncu prstov znano mu premiranje. Tako se je kri vračala v ožilje, ki ga je prej zapustila.

Denimo torej, da je vendarle minila ura, je razmišljal. Zvečer sem spal najmanj dve uri. Zatrdno najmanj dve, nemara celo dve in pol. In potem sem spet spal kaki dve uri med drugo in četrto ponoči. To bi dalo skupaj pet ur spanja. In pet ur spanja bi lahko zadostovalo. Ko bi bilo takole razdeljeno, bi zares dalo pet ur.

Toda hkrati z računi, ki jih je delal skoraj na glas, je začel šteti znova. Drugače. Računal je, da so presledki med spanjem trajali več kot eno uro. Vedel je, da so bili daljši najmanj dvakratno; vedel je to, saj je bedel. Bedel in hodil. In ko je takole sešteval, je ugotovil, da ni spal več kot eno uro in pol, potlej samo uro in navsezadnje pol ure. Skupaj potemtakem tri ure.

Bilo je več tega, se je prepričal; zdaj na koncu je bilo zatrdno več. Najmanj tri četrt ure; to pomeni v celoti tri ure in četrt. Toda tri ure

in četrť ne zadošča. Ni mogoče, da bi človek vzdržal s tremi urami spanja. Tri in četrť, smo rekli, tri in četrť. Naposled bi utegnili biti celo tri ure in pol. Saj vendar že svita, da, zdaj že mora svitati.

S hojo se je ogrel. Čutil je toploto, resda skopo toploto, vendar tako močno, da mu je naposled pregnala mraz. Hkrati pa je čutil, da se je utrudil. Utrujenost mu je ležala v hrbtu in kakor železo obtežila noge. Občutil je, da se že oglašá glad. Poznal ga je. Vedel je, da bo občutek gladu tem večji, čim manj ga bo zeblo, kot da bi bila ta občutka združena z vzvodom tehtnice.

Na tleh pri durih je bila jed. Tam sta stali dve pločevinasti posodi s snočnjo večerjo. Od srede, ko je začel gladovno stavko, so mu zmeraj pustili jed v celici, kjer je ostala do prihodnjega obroka, češ da bo teže vztrajal pri gladovni stavki, če bo hrana ležala nekaj korakov proč od njega in se bo ves čas zavedal, da jo ima na doseg roke. Zadostovalo bi, da samo izproži roko. Ni maral pogledati v to smer, raje je gledal proti oknom. Zračne odprtine pa so ostajale prav tako gluhe kot poprej. Zavedel se je, da je zatrdno minilo že najmanj pol ure, odkar se je bil predramil. A jutranjega svita ni bilo od nikoder. Čutil je, kako se v njem nekaj lomi, trpko in nezdržno narašča in ga poplavlja.

»Hudič vzemi vse to,« je zaklel naglas. »K hudiču z vsem, požvižgam se na ure, na štetje, na ves čas, kar ga je bilo od začetka sveta. In požvižgam se na spanje, na temo in na mraz. Na vse, na vse se požvižgam.« »Tudi na glad?« se je oglasilo v njem.

»Da, tudi na glad. Saj nima smisla. Požvižgam se na vse, kajti vse to je sploh nesmiselno.«

Brž se je spomnil, da govori na ves glas. Ustavil se je in se z dlanmi prijel za čelo. Tudi to je slabo. Prav tako določeno znamenje konca. Konec. Konec, konec — mu je skandiralo v možganih in udarjalo kakor s kladivom. Zgubil je vso preudarnost, ker si je dovolil, da ga je prevzela beseda konec. Tega ni moč vzdržati. Glad, mraz, pomanjkanje spanja, vse to je kar preveč. V najboljšem primeru pomeni to, da nastopi pljučnica, ko ne bom več imel moči, da bi se ubranil mrazu. In še to pomeni, da se docela prepustim njihovim rokam. Dam jim na voljo, da po svoje ravnaajo z menoj. Torej konec. Kaj drugega neki kot konec?

Spustil je dlani s čela. Trenutek je srepo gledal v temo, ki ga je obdajala. Nato pa je znova občutil, kako ga je zamrazilo. Moral se je gibati, da bi pregnal mraz. Spet se mu je zazdelo, da ima noge brez sklepov, samo nekakšna dva betonska stebra, ki sta prebodena z železom. Trudoma se je vlačil od stene do stene. Toda moral je hoditi. V tem je bila njegova rešitev.

Ne, si je rekel, nekaj moram delati. S pametjo moram gledati na to. Še ni konca. Resno je z menoj, toda konca še ni. Še imam neke možnosti. Le nikar panike. Ohraniti moram hladno kri. Hladne možgane.

Ko je šel mimo oken, je za trenutek obstal in previdno segel navzgor. Na ovinku je otípal zobčaste ostanke razbitega stekla. Tipaje je izbral primeren kos in ga prelomil. Nato pa je nadaljeval svoj pohod. Med hojo je preiskal ostrino trikotne črepinje. Bila je topa. Zamišljal si je, kako bi si s tole črepinjo prerezal močne in prožne stene žil. Moral bi začeti z levo roko na desnem zapestju. V desnici je več moči in ko bi na nji končal, bi šlo laže na tej drugi roki. Od krvi sprijemljivi kos stekla bi se drsal med prsti. Zoprni občutek. Bolečina. Nedvomno bi to bolelo, toda kaj za to? Potlej bi le dosegel mir. Mir, ne, konec. Zakaj izračunati bi bil moral, kdaj bi to storil, preden namreč kdo vstopi. Morda tedaj, ko prinašajo hrano ali ko je skupen nastop, samo da bi bil imel kar največjo gotovost, da ga pravočasno najdejo. Zakaj stoodstotne gotovosti ni nikjer. Absolutne gotovosti. Toda včasih je to skoraj gotovo. In potem, potem bi bilo kar imenitno. Zamislil si je belo sobo v bolniškem oddelku, posteljo, hrano, kup jedi, toploto. Jedi, toplota, spanje — to so zanj kar nemogoče lepe, nemogoče oddaljene predstave. Neuresničljive. In vendar so to najpreprostejše reči, kar jih obstaja. Vse drugo je luksuz. Ljubez, umetnost, premoženje — kako malo važno je vse to! Tisto drugo pa ne. Brez tega ni moč živeti. Brez hrane, spanja, toplote. In to bi imel, kar na mah bi imel. Kajpada, če... Če namreč računa s tem, da bi ga bili mogli pustiti še nadalje tu, če bi bil zbolel za pljučnico, zakaj bi ga pač odnesli drugam, če bi bil storil kaj takega? Kaj ima gotovost, da bi ga res odnesli? Saj to je eno in isto. Ta kri? Psihološki učinek krvi? Presenečenje? Mar je mogoče računati vsaj s presenečenjem, če že ni mogoče z ničimer drugim?

Ob tem se je moral nasmehniti. Vse to je vendar nesmiselno. Z ničimer ne moreš računati. Za sedaj je to brez pomena. Tudi to je nesmiselno. Ko je spet koračil mimo oken, je vrgel steklo, ki ga je doslej mencal med prsti, za prazen okvir. Malo je zahreščalo, ko je padlo na pločevino, po tem kratkem zvoku pa je bilo spet vse tiho. V tej tišini je tamle ležala črepinja. Naj kar leži, naj čaka. Čaka na roko, ki jo bo nemara kdaj poiskala. Tedaj, ko bo zelo hudo. Morda bo to prav tista roka, ki jo je zdajle zavrgla. Njegova roka. Toda za sedaj nikar. Še je čas za to. Še je ostalo nekoliko moči. Treba je nadaljevati tale pohod. Šest korakov tja, potem se obrneš in zdaj šest korakov nazaj. Tja in nazaj, tja in nazaj.

* * *

Zunaj je bil že dan. Prefiltrirano je skozi pločevinaste odprtine v oknih razsvetljeval notranjost celice v ječi s sanjaviim odsevom razneženega in nedoločnega polmraka. Iz sosednjih celic so se oglasili koraki. To so tudi drugi preganjali z gibanjem nočno tresavico. Samo da so ti bili na boljšem. Zato, ker so jedli, so imeli več moči. Bolje so kljubovali mrazu. Tudi spali so več. Le redkokdaj je slišal, da bi bil kdo od njih ponoči hodil po sobi. Večino noči so prespali. On je bil še utrujen, ko so oni tam začeli zjutraj hoditi. Poslušal je njihove korake in z zavistjo mislil na vse to.

Ključ, ki se je obračal v ključavnici glavnih vrat, je zaškripal v popolno tišino. Ob prvem odmevu zvoka je že stal pri vratih svoje celice in pritisnil uho k njihovi ključavnici, saj je vedel, da so tako kot on stali v tem hipu tudi drugi jetniki korekcije v svojih celicah ter poslušali. In vsi so s svojim izurjenim sluhom poznali, kaj neki pomenijo ti zvoki na hodniku, pa odpiranje celic, rožljanje s pločevinastimi posodami in nerazumljive besede ukazov. Vedeli so, da je to zajtrk in da ima danes službo Tonda Okupant. Potlej pa ga ni nič več zanimalo vse do trenutka, ko so se odprla vrata njegove celice.

»Koc dajte ven«, je zazvenel paznikov ukaz. Tako je velel sleherno jutro. Že četrti dan pa je mogel dati ven en sam koc. Tudi to je bilo del zaostritve njegove kazni.

Sklonil se je, vrgel pokrivalo za vrata in se potem še enkrat vrnil po tisti dve pločevinasti posodi z večerjo. Gledal je na pod hodnika, kjer je stalo nosilo in na njem več podobnih pločevinastih posod, kot jih je imel sam v roki. Iz posod na hodniku se je dvigala para pa si je zamišljal, kako topla utegne biti površina posod, kako morejo le-te ogreti dlani in njih vsebina usta; v ustih je na mah začutil vse polno poželjivih slin. Toda jetniški paznik, ki se je opiral ob vratni podboj, je gledal samo na ti dve posodi, ki sta potihoma potrkali ob ksilolitni pod poleg koca.

»Kako torej, mar še vedno ne jeva?« je smehljaje se vprašal.

»Ne,« je odvrnil na kratko.

»In ne bova jedla?«

»Ne.«

»Če ne bomo jedli, nas vrag vzame,« je dejal paznik.

Nič ni odgovoril. Oči je upiral v paro, ki se je dvigala izpod posod v nosilu. Jutranja kava je bila — prav kakor voda — edino, kar je mogel použiti, ne da bi bil opustil svojo gladovno stavko. In kava je bila topla. Oddaljevanje trenutka, ko bo mogel s hladnimi prsti objeti pločevinasto posodo in jo položiti na ustne, se mu je zdelo kar fizično boleče. Toda Okupant se ni zganil.

»Slišite, zakaj pa pravzaprav uganjate to?« je brž vprašal rado-vedno. »Kaj neki hočete s tem doseči?«

»To je moja zadeva«, je odvrnil jetnik.

»Povsem odveč«, je nadaljeval paznik. »S tem ne morete nikomur koristiti, a največ škodujete sami sebi. Čista neumnost.«

»Ta neumnost je moja«, se je odrezal. »Vam sploh ni nič mar. Kaj bi skrbeli zame?«

»Povsem odveč«, je ponovil Okupant. »Denimo, da hočete še tako dobro, nič se ne bo zgodilo. Svet se bo dalje vrtel, vendar brez vas. Sploh ne morete ničesar doseči.«

Navsezadnje je odvrnil oči od pare, ki je tako zapeljivo puhtela po hodniku. Vsak trenutek je tekočina v posodah izgubljala nekaj svoje toplote. Njemu je to na mah postalo malo pomembno.

»Nikar se ne bojte, tukaj ne bom crknil«, je dejal, »tega ne boste doživeli. Pa tudi tega ne doživite, da bi koračili po ulicah New Yorka kot okupatorji«, mu je vrgel v obraz izrek, s katerim se je proslavil. »Nič si zavoljo tega ne belite glave, vse vas bom preživel, vi, gestapovci.«

Tonda Okupant ga je za trenutek molče gledal in ugibal, ali naj ga udari ali ne. Potlej se je samo namrdnil.

»Kar vpijte, če hočete«, je dejal. »Lahko da sem jaz okupator, toda vi ste tu. In samo to je važno.«

Vrata so treščila. Stisnil se je k njim in poslušal zvoke, ki so sprem-ljali delitev kave v nadaljnjih celicah. On se bo vrnil, si je mislil, on se, zaboga, res mora vrniti. Nato pa je slišal, kako je treščil z vrati: paznik je odhajal iz korekcije in bilo je slišati škripanje ključa, ko je zaklepal za sabo.

Mlahovo se je spet oprl na močni les oboja. Prav je imel, mu je hodilo po glavi. On je zunaj, resda bedak, vendar svoboden v mejah svoje neumnosti, jaz pa sem tu. Pravzaprav je bolj zvit kot jaz, niti te kave nisem dobil, a nisem je dobil po svoji krivdi: tako je, kot bi jo bil izlil v dežo. In zares je nesmiselno, da sem tu.

»Kaj ti je hotel?« se je oglasilo iz nasprotne celice.

Postal je malce previdnejši. Tisti tam nasproti je že spil svojo kavo, mu je šinilo v glavo. Imel je občutek grenkobe in zaman ga je skušal zatreti.

»Pravzaprav nič«, je zavpil.

»Ali še nadalje vztrajaš?« je vprašal nekdo iz bolj oddaljene celice. Hodnik je glasove nekoliko pridušil, da so postali zamolkli.

»Ne razumem. Kaj praviš?«

»Ali še vztrajaš v gladovni stavki?«

»Gotovo. V tem ne popustim«, je zavpil.

Ne, on zares ne popusti. Tile tam pa niso niti začeli. Ostal je sam v tem odporu. Mislil je, da pojdejo z njim, a niso šli. Tega jim zdaj ni rekel. Dejal je samo, da v tem ne popusti. Ni mu bilo treba reči kaj več, saj so dobro vedeli, kaj misli. In navsezadnje ni nihče še kaj vprašal. Oglasilo se je samo nekaj besed nekje na koncu hodnika, a te so bile namenjene drugim vratom. Bil je sam. Sam je bil in oni so vedeli, da je sam, pa so molčali. Prav tako so molčali, ko je razglasal, da začenja gladovno stavko; to je govoril tako glasno, da so ga morali vsi slišati. Ni jim bil mogel reči, da bi bilo dobro, če bi vsi razglasili gladovno stavko, vendar so ga dobro razumeli. Vzlic temu je naposled ostal sam. Toda zdaj mu ni bilo več do tega, kakor mu ni bilo mar, kaj se je dogajalo pred tem. Ko je takrat tisti provokator razbil duri svoje celice, je on vedel, da bo to imelo kaj neprijetne posledice in se je oglasil, resda ne naravnost proti njim, ki so tega norca še podpihovali, toda dal jim je razumeti, kaj o tem misli. Niso ga poslušali, vendar se je zgodilo to, kar je bil vnaprej dogledal; fant se je izmuznil ven in zbežal v taborišče, ko pa so ga potlej čez pol ure ujeli, je obtoževal vse njih, češ da so mu tako svetovali in ga podpirali pri ubegu. Nato so jim jeli dajati en sam koc in polovično količino hrane kot kazensko sankcijo; tedaj je on začel gladovno stavko. Ko bi se bili pridružili še drugi, bi bili utegnili doseči odpravo te sankcije. Toda na koncu je on zmeraj ostajal sam. Že tedaj, čisto na začetku. Takrat so jih začeli voziti na brigadno delo, izkopavali so kanalizacijo za nekatere hiše kakih osem kilometrov od taborišča. Šest ur dela s krampom v brigadi, potem pa normalno osem ur v izmeni, to je bilo v hudo. Vsak je trdil, da je hudo, dokler se niso čez nekaj dni sporazumeli, da ne pojdejo več na to kopanje. Vsi so bili za to. Njega so določili, da bo govoril o tem. Pred odhodom na brigado naslednjega dne je res povedal, tedaj pa je ostal sam. Vsi drugi so odšli. To je bil začetek. Dobil je štirinajst dni korekcije. Tretjega dne v korekciji je tisti butec razbil vrata. Danes je sedmi dan in sedem dni je še ležalo pred njim.

Četrty dan je najhujši, si je rekel, to je znana reč. Zdaj gre za to, da vzdrži ta četrty dan. Sicer je vse skupaj nesmiselno, vendar bom jaz vzdržal. Ne opustim tega. Navsezadnje sem se jaz sam lotil tega. Saj bi vzdržal tudi v brigadah. Če so vzdržali vsi drugi, kako da ne bi tudi jaz? Ob isti polovični porciji bi pač vzdržal tako kot vsi drugi. Pol porcije je še vedno bolje kot nič. Njim je topleje, zato lahko spijo nekaj ur dlje kot jaz. Zato pa imajo več moči. Zato tudi vzdržijo, a jaz bi verjetno vzdržal še bolje kot marsikdo od njih. Ni prav; tega, kar sem storil, mi ni bilo treba storiti. Toda zdaj ne gre za to. Storil sem in zdaj moram to prenesti. Saj se naposled ne da storiti nič drugega kot to, da

vzdržim. Ko pa je tedaj takole stal, ga je na mah zazeblo. Najprej le malo, trenutek na to nič, potem znova. Nekoliko so se mu zašibila kolena. Začelo ga je peči v očeh. Pritisnil je nanje z dlanmi tako močno, da so se pokazali kolobarji v mavričnih barvah. Tedaj se je znova vzravnal in začel hoditi. Spet je koračil po stari, težki poti.

* * *

Neskončen dan se je nagibal k večeru. Mrtev popoldan se je vlekel brez meja in mejnikov, toda skozi zračne odprtine je že zaznaval prve sledove somraka. Sicer ni bilo ničesar, da bi se bil oprijel. Tekel je samo težak, brezbrežen čas, ki so ga razsekavali koraki tja do odvečnih intervalov. Šest korakov tja, obrat, šest korakov nazaj. Utrujenost. Teža. Otopelost.

Zvoka odprtih duri se je bil zavedel bolj pozno. Že so odmevali na hodniku koraki prihajajočega, koraki, ki jih ni poznal in ni vedel, kam naj jih uvrsti, ker takih ni slišal nikdar poprej. Presenetilo ga je, ko so se ustavili pred njegovo celico. Nato so se vrata odprla in na njih je stal načelnik taborišča. V polmraku so ostro zablešale zlate epolete. Molče je zapičil pogled v prišleca. V njegovih preutrujenih očeh ni bilo prostora za presenečenje in v možganih ni ostalo ničesar od strogih predpisov. Sicer pa je bilo vse to odveč. Načelnik ni zahteval nobenega raporta.

»Kako je? Kako kaj gre?« je vprašal nevtravno.

»Hvala, kar gre, gospod načelnik,« je odvrnil s suhim glasom.

Načelnik je preletel s pogledom vso celico, mrzel in pust prostor, katerega edina oprema je bil škaaf v kotu. Nato pa je stopil v celico in zaprl vrata za seboj.

»Mrzlo je tu,« je dejal. »Takšen vlažen, neprijeten mraz. Ali vas ne zebe?«

»Da. Zebe me.«

»Kaj delate proti temu?«

»Proti temu ne morem nič storiti,« je odvrnil jetnik. »Samo hodim sem in tja.«

»Kako dolgo menite hoditi, ne da bi kaj jedli? Brez hrane vendar ne morete dolgo vzdržati.«

»Ne vem,« je rekel. »Nemara pa.«

»Slišite,« je dejal načelnik in stopil še nekoliko dalje od vrat, »zakaj pravzaprav to počenjate? Kaj bi hoteli s tem doseči?«

»To vprašajte vi, gospod načelnik?«

»Poglejte, nič ne bova diskutirala o odpravi brigad ali sankcij. To so prazne marnje, saj sami veste. In vendar nadaljujete svoj odpor. Hotel bi vedeti, kakšno korist imate od tega? Vi sami, razumete?«

»Nobene. Mislim, da nobene.«

»Dobro vem, kako je bilo vse to. Vem, kako ste prišli sem, kako se je začela vaša gladovna stavka; o tem niti ne bova govorila. Čemu ves čas skrbite za druge, ko pa morate na koncu koncev vi sami vse plačati? Za vas bi pač bilo mnogo bolje, če bi skrbeli sami zase. Zakaj torej delate tako?«

»Ne vem,« je rekel. »Nikakor vam ne znam tega pojasniti.«

Stala sta drug nasproti drugemu. Častnik v svoji brezhibni uniformi in pred njim jetnik v tankem spodnjem perilu, z grobimi čevlji na bosih nogah in premraženega, neobritega obraza.

»Če ostanete tu še nekaj dni, je z vami končano,« je brž dejal načelnik. »Da se razumeva: če bi, denimo, zboleli, na primer za pljučnico in bi to imelo določene posledice, ne bom jaz imel zaradi tega nobenih neprijetnosti. Tega se gotovo zavedate, kajne?«

»Da, to mi je jasno,« je rekel jetnik.

Načelnik se je zganil in zlate epolete so mu spet zableščale.

»Pa recimo, da bi jaz niti ne hotel tega, kar bi se lahko zgodilo z vami,« je dejal. »Čeprav imam za to svoje razloge.«

»Vse je v vaših rokah,« je odvrnil jetnik. »Ukažite, da prenehajo sankcije in stvar bo opravljena.«

»To bi sicer mogel,« je pripomnil načelnik, »vendar bi s tem razveljavil svoj prejšnji ukaz, to pa ne gre. Saj me vendar razumete.«

»Ah da, to razumem,« je rekel jetnik.

»Odlično. Veseli me, da se tako dobro razumeva,« je nadaljeval načelnik. Sprostil je glas in zdaj izgovarjal vsako besedo bolj počasi in skrbneje. »Še trenutek pa pojdem od tod. Zunaj pred korekcijo me čaka podrejeni, ki ima službo. Da, Tonda Okupant, saj vem, da mu tako pravite. Med nama: saj je primitivec, vendar ne gre za to. Gre pač za to, kaj mu bom rekel, ko pojdem mimo. Bodite previdni! Denimo, da za trenutek omedlite. Od slabosti, izčrpanosti, kaj vem od česa. In denimo, da prav tedaj pridem mimo in rečem: S tem fantom ne moremo nič več storiti. Pustimo ga, da se omehča in da pride k pameti! In recimo še to, da porečem: Pazite na tegale tu! Zdi se mi, da ima vročico, nočem, da bi nastalo kaj hudega! V tem je razložek, kajne?«

Častnikove besede so izzvenele, nastal je trenutek, ker je jetnik molčal.

»Kaj pravite k temu?« je naposled vprašal načelnik.

»Nič,« je odvrnil jetnik.

»Štiri dni ste že v gladovni stavki. Mraz je. Takšen mraz, da ne morete spati. Moči vam pešajo. Dolgo res ne boste mogli kljubovati. Ponujam vam drugo možnost.«

»Odpravite sankcije,« je rekel jetnik.

»Zamislite si, prenesli bi vas v okrevališče in položili v posteljo. Da, v posteljo, razumete? Tam bi vam bilo toplo, lahko bi spali, dolgo, dolgo bi spali. Tudi hrane bi imeli dovolj. Toliko, kolikor bi je mogli pojesti.«

»Ne,« je dejal jetnik in pogoltnil slino. »Tako tega ni moč narediti.«

Gledala sta drug drugega. Častnikove oči so bile zdaj hladne, jetnikove pa so se vročično bleščale.

»Veste, tega najbrž niti ne morete razumeti,« je rekel potem jetnik. »Saj se tega ne da razložiti. Je kakor srebrnina mesečine na gladini mirne, široke reke. Ni je moč stisniti v roko. Toda vi tega menda res ne morete razumeti.«

Še nekaj trenutkov sta si srepo gledala v oči. Dva para oči, te hladne, one vročične. Bleščale so se od nečesa, kar je bilo za njimi. Oba para oči sta se po svoje bleščala.

Tedaj pa je načelnik skomignil z rameni in se obrnil. Vrata so se topo zaprla. Zaškrípale so verige na njih. Slišati je bilo načelnikove korake po hodniku, zatem pa je zaloputnil vhodne duri. Nastopila je tišina. Kruta tišina. Klicali so ga čez hodnik, toda slišal je samo tišino.

Jetnik je vztrepetal. Skozi tanko perilo je na golo telo naglo prodril mraz. Pozabil je bil nanj, zdaj pa ga je na mah napadel tako, kot bi se hotel odškodovati za ves prejšnji čas. Jel je hoditi. Pri tem se je opotekal, vendar se mu je posrečilo ohraniti ravnovesje. Eden, dva, tri korake.

»To je konec«, si je rekel, ko se je bil obrnil. »Torej sem vendarle na koncu. Zakaj sem pravzaprav rekel ne?«

Eden, dva, tri, štiri, pet, šest korakov. Ni imel dovolj moči, da bi se bil ohranil. Ves izčrpan se je naslonil na zid.

»Ko bi vsaj vedel, kakšen smisel ima tole. Ko bi to zares vedel vsaj zdaj.«

In moral se je obrniti. Kratko in malo moral je, prisilil ga je mraz. Eden, dva, tri, štiri, šest korakov tja in potlej šest korakov nazaj...

* * *

Predramil se je od mraza. Odprl je oči in ugledal temo, gosto in nepredrljivo. Zakrilil je z rokami in ugotovil, da odeja leži poleg njega in da je raztrgana na dva kosa. Ko jo je zvečer dobil, je brž opazil, da je do polovice natrgana. Preden je legel, je spojil oba kosa s traki čevljev,

ker pa se je v spanju čedalje tesneje zavijal vanjo, je razpor v prepareli tkanini postajal čedalje daljši.

Posadil se je in buljil v temo. Oči so se mu napenjale in v glavi je čutil omotično praznoto. Drgeti, ki jih je povzročal mraz, so ga vsega tresli. Prevalil se je na vse štiri in skušal vstati. Nekajkrat je bil ves trud zaman, potlej pa je vendarle vstal, se z vsem telesom oprl ob zid in težko dihal. Zdelo se mu je, da stoji že zelo dolgo, toda ritem dihanja se ni hotel sprostiti. Potem je zaslišal nekak šum, ki je bil nekoliko drugačen, kot je nastajal pri dviganju njegovih pljuč. Najprej je mislil, da prihaja ta šum od pljuč, potem pa se je ovedel, da prihaja od drugod. Od zunaj. Opiraje se ob steno, se je splazil tja do vrat in pritisnil uho nanje. Nekdo je bil na hodniku, prihajal je vse bliže, potihoma in previdno. Nato pa se je tipajoča hoja zaustavila pred njegovimi vrati. Takoj so rahlo in obzirno zažvenkljale verige na njih. Vrata so lahko zaškripala in se odprla; v celico je vstopila neka postava; temnejša od okoliške teme je smuknila vanjo. Vrata so se nekoliko priprla in slišalo se je, kako so zarožljale vžigalice v škatlici. Plamenčič zažgane vžigalice je naposled pokazal prišleca. Po videzu je poznal tega fanta. Bil je iz iste barake, ni pa vedel, kako se piše.

»Prav je, da sem te le našel, človek božji,« je zašepetal namesto pozdrava. »Tukaj ti fantje pošiljajo nekaj za pod zob.«

Žačel je jemati iz žepov in izpod srajce majhne zavitke v časopisnem papirju. »Kruh, salamač, sladkor, cigara,« je našteval, »in tudi dve jabolki so nekje iztaknili.«

»Obkorej je?« je vprašal, ne brez zveze z darovi.

»Polnoč bo. Morali smo čakati. Kako pa je s teboj?«

»Zebe me,« je dejal, »hudičevo me zebe.«

»Ali ti še vedno dajejo samo eno pokrivalo?«

»Še vedno.«

»Počakaj trenutek,« je rekel fant po kratkem premisleku in brž izginil. Nekaj trenutkov pozneje se je znova vtihotapil in prinesel dva koca. »Ne zaklepajo skladišča, mogel bi jih vzeti, če treba, kar deset.«

»Ti, to ne gre,« je odvrnil jetnik. »Kaj pa naj storim s temi koci zjutraj?«

»Česa se pa bojiš? Enega zaviješ v to, kar si dobil snoči, drugega pa oviješ okrog života. Čez dan bo kar dober,« je svetoval in se nato namrdnil: »Lahko da te bo malce praskal po goli koži.«

»Zdaj pa se vrni v svojo luknjo,« je rekel jetnik.

»Saj grem. Pa povej, kaj še potrebuješ. Jutri bi ti tudi to prinesel.«

»Ali je to mogoče?«

»Menda je. Zdaj je že. Toda prej je bilo treba dobiti odtis ključavnice.«

Od zunaj se je oglasil kratek, oster žvižg.

»To so naši fantje. No, drži mi vrečo,« je dejal fant. »Tako se meni olajša.«

»Ti,« je zašepetal jetnik, ko je bil že med vrati. »Zahvaljujem se tebi in tudi fantom.«

»To se razume,« je rekel odhajajoči med vrati. »Zdaj pa zbogom in dobro se drži!«

»Zbogom,« je odvrnil jetnik. Veriga je nekoliko zarožljala. Poslušal je še trenutek, nato pa so previdni koraki utihnili.

Zdaj je položil staro, raztrgano odejo pod sebe in se zavil v oba koca, ki ju je dobil. Laže je segel po kruhu. Bil je mehak, njegova skorja se je kar vdajala pritisku poželjivih prstov. H kruhu je prigriznil tudi jabolko. Najprej počasi, nato pa hitreje, čedalje bolj požrešno. Čutil je, kako mu telo obliva blagodejna toplota. Veke so se mu kar zapirale od zaspanosti. Le trudoma je premagoval spanec, da je mogel pogoltniti zadnji grizljaj. Na mah pa se je nečesa spomnil in se zgrozil.

»Tako sem torej pretrgal gladovno stavko,« se je domislil, »zaigral sem vse. Sem popoln bebec. Vraga, kakšno vrednost pa je imelo vse to?«

Bridkost poraza je trajala samo trenutek. Nato ga je vsega prevzel občutek toplote in sitosti. Utonil je v globoko spanje.

Zunaj se je razšla tema in neki žarek je zablodil skozi odprtine v pločevinastih ploščah na oknih. Padel je na njegovo obličje, tja, kjer je imel oči in tu se je nepričakovano odbil od iskrečega se pogleda. Bilo je kakor odsev mesečine na gladini mirne, široke reke.

Iz češčine prevedel B. B.